

Nenem ve Dedem İçin Sözlük

Büyük evde büyük ağırlık içinde büyüdüm. Belki de annesiz ve babasız olmak böyle bir şeydi. Zaman ağır ve gürültüsüz adımlarıyla akıyordu. Düşmeye, kaybolmaya ramak kala sesleri duyuyordum. Babaannem ve dedem, tepeden aşağıya yuvarlanıp kaybolmama izin vermiyordu. Dolayısıyla ilk hatırladığım ve hiç unutmadığım kokular hep onlara ait olanlar.

Acıktığımda dedem hep mutfağına koşardı. Üşüyünce babaannem emektar keçi kılından battaniyeyle üstümü örterdi.

İki şey bizi hayatta tutar: Tokluk ve kararında hararet.

Ben bunlara basarak suyun üstünde kaldım. Onların kökleri de bu iki ihtiyardaydı. İhtiyar diyorum ama yaşlılık halinin bir evre olduğunu büyüyünce anladım.

Çocukken, ben dâhil herkesin ihtiyar olduğunu düşünüyordum: Dedem, babaannem, enginarlar, kediler,

yıldızlar, güzel havalar ve arsız soğuklar hep yaşlıydı benim için.

Sonra fark ettim ki, anneler ve babalar genç de oluyormuş aslında.

Ölüm normalde daha geç gelen bir şeymiş. Oysa bizim evde hemen erişebileceğimiz yerdeydi.

Beni hayata bağlayan bu iki insan uslanmaz bir çelişki olarak ölüme de çok yakındı.

O yüzden, daha çok küçükken, onlara ait her anı kırıntısını kışlar ve dar günler için biriktirmeyi öğrendim.

Benim bir “dede-nene sözlüğüm” oldu böylece.

Benim için çok özel bir hazine. Belki siz de, henüz şu hayatta zamanınız varken kendi sözlüğünüzü yazmayı düşünürsünüz: Bir sevgili, cinayet, devrim günleri, ihanet ettiğiniz arkadaşlar ya da kaybettikleriniz için. Biz ölümlüüz ama sözlükler çok inatçıdır. Göğün bir katında yer bulurlar daima.

1

Baykuş is. Başında, kulak yerinde iki sorgucu bulunan, yırtıcı gece kuşlarının genel adı.*

Babaannem ve dedem sürekli konuşurlardı, hatta kimi zaman yalnız kaldıklarında bile birbirleriyle hayali diyaloglar kurarlardı.

* Sözlük maddelerinin anlamı, Türk Dil Kurumu Güncel Sözlüğü'ne dayandırılmıştır.

Uzun uzun sustukları nadir zamanlardan biri de baklayla ilgiliydi.

Masaya karşılıklı oturup taze bakla ayıklarken, hiç konuşmazlardı. Sadece tık tık, patlayan bakla, içinden alınan tanesi, arada dedemin birkaçını ağzına atıp hart hurt yemesi, o anlarda babaannemin gözlüğünün üzerinden kızarak attığı bakış, buna dedemin gözlerini düşürerek karşılık vermesi, rast makamında yükselen ikindi ezanı, dedemin bir an durup terasa bakması, terasta güvercinlerin birbirlerine sokulması, yaz güneşinden bakan süleymancığın* kapı eşiğinden geçerek tavana tırmanması ve oradan bizi uzun uzun süzmesi... İşte bütün bunlar, onların ve bizim kutsal sessizliğimizdi.

Dedem aklını yitirdiğinde, babaannem yine onun karşısına oturur bakla ayıklardı. Tek başına. Dedem gözlerini belertip babaannemi izlerdi. Onun el hareketleriyle başını indirip kaldırır, sağa sola çevirirdi.

“Böyle bakınca baykuşa benzemiyor mu?” diye sordu babaannem bir defasında.

“Gerçekten öyle,” dedim.

Gülümsedik karşılıklı.

“Bir gün ben de öyle olacağım,” dedi babaannem.

Dedem aynı halde bize baktı.

Şimdi tek başıma bakla ayıkliyorum zamanı geldiğinde.

Süleymancık yine tam ezan vakti çıkıyor.

Güvercinler var, baykuşlar yok.

* Kertenkeleye benzeyen küçük bir sürüngen.

2

Giz is. *Esrar, sır.*

İlkokulu bitirdiğim yazdı. Ortaokul için yapılacak masraflar bizimkileri düşündürmeye başlamıştı.

“Yahu,” diyordum, “niye dert ediyorsunuz? Gitmem şart mı orta kısma?”

“Şart!” diye bağıırıyordu babaannem.

“Kati suretle hem de,” diye ekliyordu dedem.

“Hiç öyle bir mecburiyet yok. Ben yerimi buldum. Kestane Pazarı’nda Şerbetçi Halil Usta var, gireyim işte yanına çıracak. Halil Usta dünyanın en büyük tatlıcısıdır.”

Halil Usta ulaşılmaz bir dağdı gerçekten de.

Halil Usta tam 1234 çeşit tatlı ve 109 ayrı şerbet yapabiliyordu.

Halil Usta’nın batakhanesi vardı. Limana gelen Çinli denizciler uğrardı sadece. Yerliler giremezdi, başka milletten denizcileri de almazlardı. Oraya ayak basmak için Çin pasaportu taşımanız gerekiyordu. Her sabah Kestane Pazarı’ndaki dükkândan, liman arkasındaki o üç katlı eski Rum evine pedallı el arabasıyla tepsi tepsi tatlı taşıırdı. İşte, benim de ilk işim bu olacaktı. Tatlı dünyasına atılan ilk adım buydu. En alttakiler, çıracakların en kıdemsizi buradan başlardı.

Dedem, “Eğer o herife kapılanırsan seni affetmem,” dedi. Çıktı, yürüdü terasa doğru.

Babaannemde hariciyecı kafası vardı. Büyük laf etmenin şartı nedir biliyordu. Her kalyon menzili kadar top atardı. Barut hakkın neyse o kadar gürlerdin bu hayatta. Gönlünden beni okutmak geçiyordu, ama neyle? İlkokula benzemiyordu artık devamı. Gömlek değil, gömlekler; tek pantol değil, en az üçü lazımdı. Ayakkabı çiftlenmeliydi. Kitap ve defter ve bilcümle yardımcı araç gereç gerekirdi.

Babaannem bin yıllık devlet terbiyesiyle elbette bir orta yol önerdi:

“Evladım, dedene bakma sen. Bu kafalar yüzünden, gül gibi Balkan serinliğinden düştük bu İzmir çukuru-na. Çalışmak istersen, işte sana yaz tatili. Okul için para da biriktirirsin hem. O sırada biz de bir çaresine bakarız. Deden yine Eşrefpaşa dolmuşlarına değnekçiliğe gider. Ben Arap Hatçam’ın boğazına çökerim. Koparırsın bir şeyler. İlk seneyi böylece hallederiz. Ertesi sene için Allah kerim.”

Evde kabaran dalga iniyordu.

Ertesi gün dedem beni Radyocu Ali Abi’ye götürdü.

“Al sana çıracak,” dedi.

İlk gün koca camlı radyoyu elimden düşürüverdim.

“Aslanım, senin gönlün yok galiba bu işte,” dedi Ali Abi.

Sonraki günler evden, Radyocu’ya diye çıkıp Şerbetçi’ye gittim.

Hayatımın en müthiş günlerini yaşıyordum. Dükkânın bodrumundaki büyük mutfakta hazırlanan tatlıların

ve şerbetlerin kokusu altında bir köşede bekliyordum. Konuşmam ya da biriyle göz göze gelmem yasaktı. Yüzüm duvara dönük, ayakta durmam gerekiyordu. Mal hazır olunca, biri omuzuma dokunuyordu. Tepsileri ve büyük şerbet galonlarını arabaya yükleyip, basıyordum pedala. Vakıflar'dan kiralanma eski konağa kadar hız kesmezdim.

Büyülü bir yerdi gerçekten.

Arka kapıdan alırlardı beni. Servis bölümü tahtalarla büyük salondan ayrılmıştı. Yine de iki arada bir dere de kimseye fark ettirmeden göz deliklerinden içerisini izlerdim.

Mor masalar, onlarca güzel kadın ve erkek. Gülen, kahkaha atan, sallanıp yere düşen kirli sakallı ya da köse Çinli denizciler; semaverler ve normalden uzun çubuklarıyla beyaz dumanlar saçan nargileler.

Burada çok acayip ve anlatamayacağım şeyler dönüyordu. Belki bir gün yazarım hepsini.

Şerbetçi Halil Usta dünyanın en tuhaf insanıydı galiba, yoksa bütün bu düzeni kuramazdı.

Foyam bir hafta sonra ortaya çıktı.

Dedemin gönlü razı olmadı ama babaannem –yine kadim tecrübesiyle– sertleşti.

Katıksız bodrum hapsine hüküm giydim. Gerçi yemek kısmına hiç uymadılar. Sahanda yumurta, çorba, akşama hoşaf ve etli bamya falan akıyordu. Fakat yine acayip bir şey oldu. Hapishliğim daha yeni başlamıştı ki, yanıma Çinli bir adamı da koydular.

“Ben kaptan, ben özgür adam,” diye sürekli ağlıyordu.

Sulugözdü ama iştahı çok yerindeydi. Tepsime sahip olmadığım anda kendi tabağından, ânında benimkine hücum ediyordu.

Yellenerek uyuyordu üstelik.

Mahpusluğumuz çok uzun sürmedi.

İkimiz aynı anda tahliye olduk.

Dedem, özgür adamın gözlerini bağladı ve gecenin bir kör karanlığında götürdü.

Meğer bizimkiler Şerbetçi Halil Usta'nın hatırlı müşterilerinden büyük gemi kaptanını kaçırmışlar. Güzel bir fidye karşılığında da geri bırakmışlar.

Dedem dönüşte, “Şanslı sıpa, iki senelik okul masrafını çıkıttı,” diye gülüyordu.

“Sakın ağzından kaçırma gizimizi,” dedi babaannem.

Şerbetçi Halil Usta'nın güzel günleri bir ihbarla sona erdi.

İhtilalci, köylücü, yasadışı bir partiye gönül vermekten içeri aldılar. Suçu, Çin Hükümeti'nden aldığı paralarla Tire-Torbalı-Bayındır hattında köylüleri kıskırtıp tren hattından doğru İzmir'e muhtariyet kazandırma teşebbüsüymüş.

Bütün o şaşaa, şan ve şöhret söndü gitti. Haddinden fazla ceza kaktırdılar.

Biraz ima ettim ama babaannem fena tepki verdi.

“Her şeyi yapabiliriz ama devlete insan ihbar etme-